

Židé se na území Ostravy až do emancipace v roce 1848 nesměli usazovat. V roce 1848 se v Moravské Ostravě nacházel jediný Žid. V letech 1830 - 1880 nastal v Ostravě prudký hospodářský rozvoj. Pracovní příležitost přilákala mnoho přistěhovalců z okolí, od poloviny 19. století to byli především Židé. V roce 1860 byl založen Židovský kulturní spolek pro Moravskou a Polskou Ostravu v rámci náboženské obce v Těšíně. 9. 2. 1875 schválil své stanoviny Židovský náboženský spolek Ostravě.

V roce 1899 zde byl první židovský tělocvičný spolek v českých zemích Bar Kochba, v roce 1924 přejmenovaný na ŽKS Makkabi. Jeho členem byl i Jan Mayer - na fotografii z Makkabiády 1931.

Dříve jsem se nikdy blíže nezajímala o Židy. Soutěž „Zmizelí sousedé“ přišla v době, kdy jsem ve škole povinně zhlédla film Steeva Spilberga Schindlerův seznam. Po scéně, kdy padá lidský popel na malé městečko se mě zmocnila hrůza i nenávisť z lidské krutosti, která zapříčinila smrt mnoha lidí. A možná i proto jsem se pustila společně s kamarádkou do pátrání po osudech šumperských židovských rodin.

Těch pár lidí, kteří zde po válce zůstali, nechtěli o době kolem 2. světové války mluvit. Chápu to. Také bych nechtěla vzpomínat na dobu, která se nadále bude učit v dějepise jako jedno z nejstrašnějších období lidské historie. Ale na druhou stranu by se měla dnešní generace dozvědět o tom, co prožívali lidé, kteří byli odsouzeni za odlišné náboženství a jiný vzhled.

V dávné minulosti žili Židé v Šumperku až do roku 1585, kdy je šumperští se souhlasem císaře Rudolfa II donutili opustit město.

Novodobá historie židovských obyvatel Šumperka je spojena až s polovinou 19. století, kdy se po zrušení nuceného pobytu v ghettech mohli bez omezení stěhovat. V Šumperku jejich počet rychle vzrůstal, takže již počátkem 20. století začali usilovat o získání pozemku na stavbu vlastního hřbitova, aby nemuseli své zemřelé převážet do Úsova nebo do Loštic. Hřbitov byl kolaudován 21. září 1910.

Holocaust přivodil konec šumperské židovské komunity a hřbitov přestal být používán. Přes 40 let však o něj pečuje pan Šimůnek, který zde i s celou rodinou bydlel.

Autorky:
Martina Polišenská a Věra Škubalová
Gymnasium v Zábřehu na Moravě

Na šumperské ulici Generála Svobody dodnes stojí veliký dům, ve kterém kdysi existoval obchod u Bandlera, kde bylo možné koupit vše od nití přes ponožky až po oděvy.

Pan Steiner vypráví studentům Gymnasia Lipník:

„Těžko je vylíčit pocity člověka, který je rodákem města Lipníka nad Bečvou, zároveň někdejší student lipenské reálky, prošel Terezínem, Osvětimí, buchenwaldským Aussenkomandem HASSAG, Werk Meuselwitz a pochodem smrti, když stojí ve třídě lipenského gymnázia před několika desítkami mladých lidí tak mladých jako byl on sám při deportaci, kterou ztratil domov, své nejbližší i své přátele.“

Hlavou mi táhnou různé myšlenky: „Jsem vůbec schopen jim něco říct? Budou se ptát, bude je vyprávění obstarožného pána zajímat? Vědí, kdo byli jejich „Zmizelí sousedé“?“

S touto skupinou jsem pak prožil nezapomenutelné dvě hodiny. Byli skvělí, z každé jejich otázky vyzářoval hluboký zájem o problematiku. Brzy bylo jasné, že mám před sebou poučené a znalé publikum. dostal na památku krásný dárek - keramický synagogy, která stavebním stylem i věkem skou Staronovou synagogou, té synagogy, celou Židovskou obcí v srpnu 1938 odzpíval své Bar Micvah. To byl poslední rok v němž těch asi 150 lipenských Židů ještě ní lidé v demokratickém Československu.

Po ukončení jsem model lipenské soutěží s praž- v níž jsem před svůj díl Tóry při a poslední měsíc, žilo jako svobod-

Prakticky z celé rodiny - já jsem počítal, že nás bylo něco kolem 34 - jsme se vrátili dva, já s tátou. Z celého Lipníka odjelo něco přes dvě stě lidí. A vrátilo se celkem sedm, z čehož přímo z koncentráku jsme byli my dva, pak byla dvě smíšená manželství, z nichž ta židovská část šla až ke konci války a potom přišel ještě jeden vrstevník se zahraniční armádou. Ještě později se vrátil František Šim, ten žije teď někde ve Spojených státech. Takže to byla celá bilance.

Téma „židovské osídlení Sokolovska“ nebylo nikdy kompletně zpracováno pouze s tímto účelem. Mohl jsem se tedy pokusit vyplnit prázdná místa v historii našeho kraje.

Dalo by se říct, že se pro mne stal projekt Zmizelí sousedé součástí jednoho roku života. Po celou tu dobu jsem se snažil všude, kde to bylo možné sbírat podklady, dokumenty, fotografie a vůbec vše, co by s tímto tématem nějak souviselo.

Autor:
Michal Vessel
Gymnasium
Sokolov

Stále jsem však narážel na absolutní nedostatek jakýchkoliv materiálů. Ty nejcennější dokumenty, tedy samotné záznamy židovských obcí na Sokolovsku, jsou nenávratně zničené. Pořídil jsem si vlastní fotografie židovských památek našeho kraje a u čitelných náhrobků na hřbitovech opsal epitafy. Mou práci

o historii Židů na Sokolovsku významně rozšířila kronika Lea Hoeniga.

Další informace o projektu na adrese:

Vzdělávací a kulturní centrum

Židovského muzea v Praze

Maiselova 15, 110 00 Praha 1

tel.: 222 325 172, 224 814 926

fax: 222 318 856

www.jewishmuseum.cz

marie.zahr@jewishmuseum.cz

Zmizelí sousedé

www.zmizeli-sousedez.cz

projekt Vzdělávacího a kulturního centra Židovského muzea v Praze realizovaný ve spolupráci s organizací Ukrývané dítě pod záštitou Kanceláře prezidenta republiky

„Vzdělávání a znalost dějin spojené s lidskostí a obyčejnou schopností soucítit nám snad umožní rozpoznat zárodky staronových nebezpečí a spoutat demony nenávisti a zla dříve, než se nás opět zmocní.“ Václav Havel.

Nemám žádné předky židovského původu. Ale babička mi vyprávěla, že měla kamarádku Židovku.

Jmenovala se Eva. Babička s ní chodila do třídy a byly to nerozlučné kamarádky. Když podle zákona musela Eva opustit školu, babička riskovala svůj život a tajně za ni chodila na návštěvy. Vyučovala ji to, o co ve škole přicházela, a po nocích spolu chodily na procházky. Pak byla Eva odvezena transportem do Terezína a spolu se svou maminkou přišla o život.

Zuzana Křížová
Gymnasium
Stříbro

Když se mojí babičce narodila dcera, nepřemýšlela dlouho a pojmenovala ji právě po své kamarádce ... Eva.

Dokonce i většina dětí z jejich třídy má dnes dcery stejného jména. Všichni své dcery pojmenovali na její počest, aby s nimi mohla žít dál.

Mysleli jsme si, že nám tato práce pomůže najít odpovědi na naše otázky. Jenže opak je pravdou. Čím více jsme se dozvídali, tím větší množství dalších otázek se objevovalo. Tuším, že na hlavní otázku jak je to vůbec možné? odpověď nenajdeme. Přesto se budeme ptát dál.

....Chtěli jsme ale hlavně uveřejnit vzpomínky lidí, kterým válka a holocaust změnil život. Měli jsme možnost osobně se setkat s paní ing. Vierou Siladiovou, která přežila Osvětim, přes internet korespondovat s paní Rachel Isserow, jež musela se svou rodinou opustit Ústí nad Labem. Měli jsme možnost nahlédnout do autentických deníkových záznamů pradávné naší spolužačky a seznámit se se vzpomínkami babiček dalších dvou spolužáček. (Vratislav Drobeček, žák 8. B)

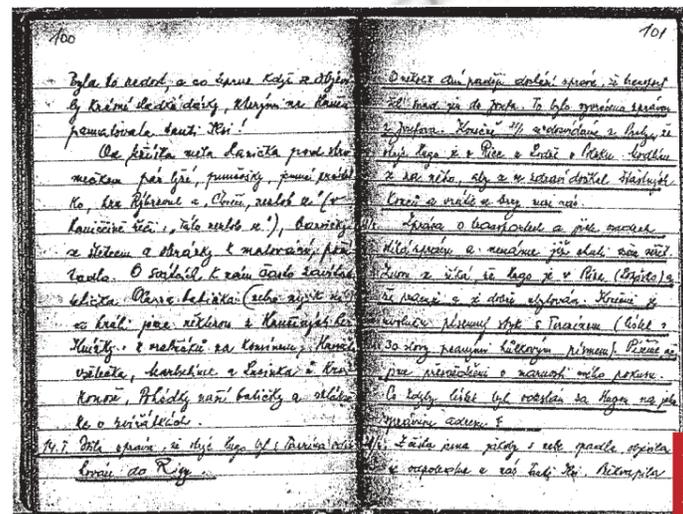

ZŠ a ZUŠ Husova ul. Ústí nad Labem

Stránky ze zápisníku, jsou vlastně stránkami deníku mého pradědečka. Nejprve jsem byla udivená, že mám židovské předky. Pak máma občas vyprávěla, že můj pradědeček byl Žid.

V deníku psal hlavně o své malé dceři Haničce - mé babičce, avšak mezi tím se někdy vyskytne úryvek o tom, jaká omezení mají Židé v protektorátu a koho z rodiny či přátel čeká transport.

Když jsem dědečkův deník našla a přečetla jsem si ho, byla jsem udivená, jak někdo mohl něco takového provést. Nejvíce mě udivilo, jak popisoval odchody rodiny do neznáma.

Díky tomu, že můj pradědeček měl za manželku Němku, odešel až s posledními transporty a jako jediný z rodiny se vrátil živý. Jeho jediní zbylí příbuzní, Kabeláčovi, emigrovali do Francie.

Zuzana Benešová
14 let
žákyně 8.A

Má babička Marie Farkašová nesla II. světovou válku a uvedení norimberských rasových zákonů do praxe velmi těžce.

Je totiž romského původu. V roce 1943 byla společně s dalšími Romy a i Židy násilně umístěna do prostor košického pivovaru. Do pivovaru byla babička převezena pouze v noční košili.

Babička mi se slzami v očích pověděla, že tento den měla začít její cesta smrti. Měla být převezena do Komárna a odtud do koncentračního tábora. Naštěstí jistá paní, se kterou byla na cestě do Komárna, měla více dětí a mou babičku si vzala za svoji. Tím ji zachránila život. Dodnes si babička říká, že ji musela zachránit bytost, která na zemi představuje dobro.

Můj příspěvek je o mně, Zuzaně Elbertové.

Teprve nedávno se můj otec dozvěděl od přátel mého dědečka, že pochází ze židovské rodiny. Informace bohužel nejsou úplné, jsou poskládány z několika málo zachovaných dokumentů, protože toto téma bylo až do nedávné doby v rodině mého otce tabu. Dědeček už nežije a babička má z minulosti strach, nikdy o ní nemluvila a nechce si ji připomínat.

Babička
Klára Mátě
1938

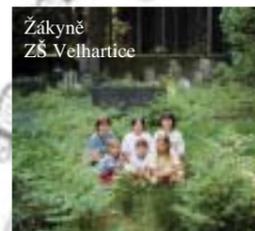

Dědeček
Karol Elbert
1944

Zuzana Elbertová,
Gymnasium Přípotoční,
Praha 10

Prastrýc Páter
1938

Žákyně
ZŠ Velhartice

Ve Velharticích máme takovou malou dřevěnou skupinku a když nám nabídli ze základní školy projekt Zmizelí sousedé, zeptala jsem se holek, jestli se do toho chtějí pustit.

V publikaci o dějinách Loštic, kterou vydal městský úřad v roce 1999, zpráva o Morgensternových chybí. K zachráněné rodině Eeksteinově patří i pět dětí Morgensternových a jejich otec Richard Morgenstern. Děti žijí a jsou dnes jedinými přímými svědky loštického holocaustu.

Žákyně 9. tř.
ZŠ Loštice

Mezi spoustou nabídek, které chodí do školy, tahle byla jiná. Reagovaly na ni docela spontánně tři žákyně deváté třídy (Veronika Náplavová, Nina Koudelková, Terezie Tařounová). Udělalo mi to radost, protože sám bych do toho nešel. (František Kobza, učitel základní školy v Lošticích)

Petr Veselý
Gymnasium
Kadaň

V domku nedaleko synagogy v č. p. 134 žila rodina Fantlových. Stál pod zámek nedaleko Zámecké uličky. Rodiče Heinrich a Julie Fantlovi měli pět dětí: Richarda, Ernsta, Josefa, Helenu a Friedu.

Josefa, kterému bylo něco přes dvacet let, zabili prý esesáci v Karlových Varech. Pak rodina prošla Terezínem a potom přišel koncentrační tábory Mauthausen a Osvětim. Oba rodiče zahynuli v jeho plynových komorách. Osud děvčat není znám.

Ony chtěly, a tak jsme se vypravily po stopách zmizelých sousedů.

Proč jsme si vybraly příběh Lili? Když Lili odjízďela do Prahy, byla stejně stará jako děvčata. Taky se nám hodně zalíbilo vyprávění Aleniny babičky. Myslím, že pro děvčata je důležité, aby si uvědomila, že stejně staré děti měly úplně jiné starosti, že jejich osudy byly těžké a skončily tak... bohužel tragicky.

Po smrti maminky hned po porodu 3. července 1928 v klatovské nemocnici Lili zůstala sama se svou vychovatelkou. Paní Prunerová vzpomíná, že Lili nosila do školy veliké svačiny, o které se s ní vždycky podělila. Přesně si však nevzpomíná, kdy Lili přestala chodit do školy, ale muselo to být asi od začátku školního roku, protože ví, že židovské děti do školy přestaly chodit, ale ne ze dne na den. Lili byla prý odvezena společně s ostatními dětmi a židovskými rodinami na transport do Klatov. V Klatovech byli všichni Židé shromážděni do živnostenské školy, odkud byli odvázeni do Terezína.

Do Mašťova se z rodiny vrátil jediný Richard. Přežil koncentráky, jak sám později vzpomínal, jen díky tomu, že jezdil v lágru s koníkem, s kterým se dělil o oves. V létě roku 1945 se vrátil do rodného Mašťova s podlomeným zdravím. Bylo mu 26 let. Z šesti let koncentráku, zimy a hladu, si přinesl pokročilou tuberkulózu.

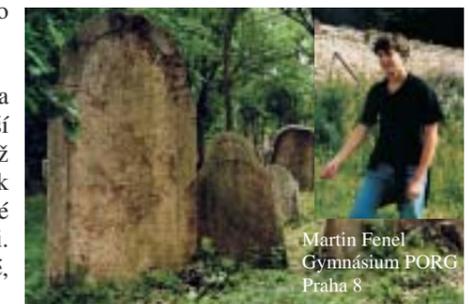
Paní Fantlová byla ze smíšené rodiny, protože tatínek byl Čech a maminka Němka.

Znala Richarda ze školních let a on si ji prý vždycky dobíral, že si ji jednou vezme. Slovo dodržel. Už měla sbaleno s ostatní rodinou, že půjde do odsunu. Šest týdnů prožila v Podbořanech, kde všechny Němce soustředili před odsunem do Německa. Richard si pro ni přišel a později se vzali.

Svatební fotografie Fantlových z roku 1951. Je na ní pan Fantl, Žid, který pro svůj původ a náboženství prošel koncentrákem, vedle sedí jeho paní Anna Fantlová, Němka z česko-německé rodiny. Dva svědkové: pan Václav Štíma, Čech, který s rodiči utíkal z Mašťova po Mnichovu 1938 a pak se zase vrátil. A vedle stojí pan Houžvíc, Volyňský Čech, který bojoval v polské Armádě krajowej proti nacistům a vrátil se do Čech, odkud před mnoha lety jeho předkové odjeli. Na jedné fotce mezinárodní společnosti, v které si všichni rozuměli.

Díky projektu „Naši zmizelí sousedé“ jsem vytvořil vlastní práci, k čemuž bych se sám asi nikdy neodhodlal. Na rozdíl od prací, které člověk dělá tak, že sedí doma a vypisuje z knih informace z druhé ruky jsem v této práci psal o tom, co jsem viděl na vlastní oči. Stvořil jsem tak něco vlastního.

Když jsem poprvé vstoupil na takové místo, velmi mě zaujala zdejší atmosféra. Úplně mě fascinovala. Když se podívám na tyto okolní hroby tak si vzpomenu na všechny ty lidi, které jsem nezažil, ale kteří tady všude žili. Je to takové zajímavé. Trochu smutné, trochu tajemné.

Martin Fenel
Gymnásium PORG
Praha 8

Studenti Gymnasia Ostrava Hrabůvka

Začali jsme se tímto projektem zabývat, protože lidé postupem času zapomínají na to, jak 2. světová válka změnila životy lidí, převážně Židů. Mnoho jich zemřelo a těm co měli velké štěstí a přežili, budou noční můry připomínat hrůzy, které na nich byly spáchány. Dnešní generace, aniž by věděla o co se jedná, se tomu směje. Proto si myslíme, že tento projekt jim pomůže ochopit.